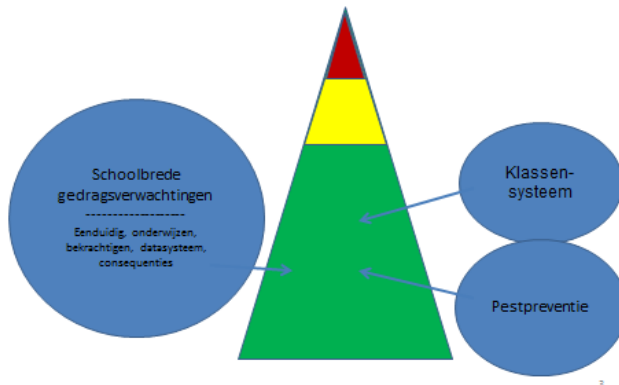

Pestpreventie als onderdeel van de groene basis van de pbs-piramide

Pestpreventie binnen het PBS-raamwerk

Met PBS hebben wij op Marang tot doel een positief schoolklimaat te creëren waarin alle kinderen en volwassenen zich veilig voelen, zowel fysiek als psychisch, waardoor zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Daarbij is ook de aanpak van pesten belangrijk. Zeker bij pesten geldt voorkomen is beter dan genezen. Pestpreventie past binnen het groene universele interventieniveau van het schoolbrede systeem Positive Behaviour Support.

Pestgedrag is te vergelijken met een brandende kaars. Net als de kaars zuurstof nodig heeft, heeft pestgedrag aandacht van de omstanders nodig om aan te houden. Aan alle leerlingen op Marang wordt geleerd hoe de aandacht van pestgedrag weggehaald kan worden via een driestappenreactie.

De driestappenreactie bestaat eruit dat leerlingen bij het opmerken van pestgedrag “stop-loop-praat” als reactie inzetten.

Net als bij de overige gedragsverwachtingen geldt hier dat deze interventie wordt aangeleerd, geoefend en bekrachtigd.

De kernelementen van pestpreventie binnen PBS.

Voor de leerlingen:

- **Uitstralen:** Op onze school wordt niet gepest.
- Opvolgen schoolbrede gedragsverwachtingen.
- **Stoproutine** bij ongewenst gedrag van andere leerling toepassen(gepeste geeft stopsignaal)
- **Omstanders stoproutine** als je ongewenst gedrag ziet(omstanders geven stopsignaal)
- **Stoproutine** als iemand ‘stop’ tegen jou zegt(degene die pest reageert door te stoppen)
- **looproutine** door weg te lopen na het stop signaal als het stopsignaal alleen niet helpt. De beloning, de aandacht wordt weggehaald.
- **Praatroutine** als het pesten na het stopsignaal en weglopen nog steeds doorgaat wordt de hulp van een volwassene gehaald.

Voor de leraren:

- Uitstralen: Op onze school wordt niet gepest.
- Van belang dát leerkrachten reageren en dat ze in dezelfde lijn reageren.
- Leerkrachten geven het goede voorbeeld en gaan respectvol met elkaar, leerlingen en ouders om
- **Eenduidigheid** over het belang van pestpreventie
- **Strategieën** om leerlingen de vaardigheden systematisch te leren
- Strategieën voor herhaling en **consequent reageren**
- **Datasysteem**: verzamelen, analyseren en actieplan maken
- **Intensieve ondersteuning** beschikbaar indien nodig

Pestgedrag heeft m.n. betrekking op de interactie leerling-leerling

De meest voorkomende 'bekrachtigers' die ervoor zorgen dat het pestgedrag in stand wordt gehouden zijn:

- Aandacht van omstanders
- Aandacht / reactie van het slachtoffer
- Zelfstimulatie (complimenteren)
- Iets verkrijgen (voorwerpen, activiteiten)

In combinatie met het inoefenen van de stop-loop-praat procedure is het belangrijk dat de leerkracht in gesprek gaat met de leerlingen. Bespreek waarom sommige leerlingen onrespectvol gedrag vertonen, leg uit dat de omstanders een cruciale rol spelen in het al dan niet in stand houden van pestgedrag.

Als de omstander lacht om iemand die gepest wordt, of toekijkt en niets doet, of in discussie gaat met iemand die pest zijn dit allemaal vormen waarin de pester aandacht krijgt. Via de stop-loop-praat reactie stoppen we het belonen van pestgedrag, we halen de zuurstof weg.

De Stop, Loop, Praat procedure

Leer het Stopteken

Als iemand vervelend doet tegen jou of iemand anders: zeg duidelijk 'stop'

We oefenen een effectief stopteken:

Duidelijk handsignaal

Duidelijke stem

We bespreken tevens wat ineffectieve signalen zijn.

Leer weglopen

Soms, stopt het vervelende gedrag niet, ook als je stop hebt gezegd. Als dit gebeurt 'loop weg!'

Onthoud dat weglopen de zuurstof weghaalt bij de kaars

Leer leerlingen elkaar te bekrachtigen als iemand de juiste reactie geeft

Leer hulp halen

Zelfs als je wegloopt, stopt pestgedrag soms niet:
ga dan naar een volwassene!

- Vertel het probleem
- Wat is de grens tussen klikken en vertellen?

Het is 'vertellen' als je eerst stop hebt gezegd, weg bent gelopen en het stopt toch niet.

- Klikken is het als je niet het stopteken en loop-weg teken gebruikt hebt en direct naar een volwassene gaat
- Klikken is het als je doel is de ander in de problemen te brengen.

Leer stoppen

Als iemand je vraagt te stoppen:

Stop je met wat je deed

Haal je diep adem

Ga je iets anders doen ('geen punt')

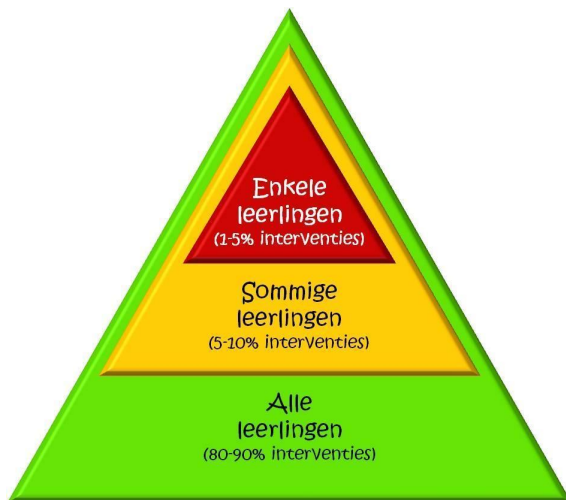
De regel is: Stop is stop!

Acties van het team

- Geven van reminders
- Regelmatig bekrachtigen van leerlingen die de routine juist toepassen
- Stimuleren van leerlingen elkaar te bekrachtigen bij juiste reactie op ongewenst gedrag
- Consequent reageren bij melding van probleemgedrag

Om op het groene basisoniveau pesten te voorkomen, moeten alle leerlingen en teamleden strategieën leren om pestgedrag te voorkomen en om er effectief en eenduidig op te reageren.

2. Interventies op het gele en rode niveau.

Als we helder zijn in wat we willen zien en horen, en dit actief aanleren en positief bekrachtigen, zal wellicht een relatief klein groepje leerlingen (10 á 20 procent) meer nodig hebben dan dit basisniveau om gewenst gedrag te laten zien. Deze leerlingen moeten niet meer van hetzelfde krijgen, vooral niet meer consequenties. In plaats daarvan is het aan te raden om leerlingen waarbij sprake blijft van ongewenst gedrag, waarbij bijv. het pestgedrag niet vermindert een gele of rode interventie te geven.

De eerste stap om tot een gele of rode interventie over te gaan is waarnemen en begrijpen van het gedrag van het kind. Vooral door gesprekken met het betreffende kind, de ouders, leerkracht, collega leerkracht, I.B er. Het is daarnaast van belang informatie te verzamelen door het turven van ontwijkend of aandacht vragend gedrag, observeren om eventuele patronen te ontdekken, bekijken van toetsen, werk in de klas. Bij vluchten voor de taak (vermijdend gedrag) kan het bijvoorbeeld het geval zijn dat de taak te moeilijk of te makkelijk is of niet passend bij de leerstijl. De vragen zijn steeds wat heeft het kind nodig, wat kan ik als leerkracht doen, hoe de leerstof aan te passen, wat kunnen groepsleden doen, wat kan het kind zelf doen. Vanuit dit begrijpen kan de vertaling worden gemaakt naar een plan van aanpak waarbij het kind betrokken wordt.

De zes vragen van deze puzzel zijn bij zowel het groene, het gele als het rode niveau van belang.

Bij de keuze van de in te zetten interventie speelt de functie van het gedrag een rol.

Belangrijkste functies van gedrag zijn:

- aandacht vragen van volwassenen of klasgenoten, of
- vermijding (taken te moeilijk of te makkelijk vinden, verveling, minderwaardigheidsgevoel).

Bij pestgedrag is **aandacht** van omstanders aan te merken als functie van gedrag.

Criteria voor interventies op het gele en rode niveau:

we hebben als richtlijn dat leerlingen met 3 tot 5 incidenten per maand in aanmerking komen voor een gele interventie.

Leerlingen met meer dan 5 incidenten per maand komen in aanmerking voor een rode interventie. Doel is dat de leerling na de interventie weer voldoende heeft aan de basisinterventies (groene niveau) van PBS

De gele interventies zijn preventief naar intensieve rode interventies.

Voor zowel de interventies op het gele als rode niveau geldt :

De interventie verloopt methodisch, er wordt een vast stramien gevolgd gericht op preventie, niet op straf

Gele en rode interventies sluiten aan bij het groene niveau van de piramide

De interventie sluit aan bij de behoeften van leerlingen (gedragsfunctie)

Doel is dat de leerling na de interventie weer voldoende heeft aan de basisinterventies (groene niveau) van PBS

2.1. Als interventie op het gele niveau bestaat op Marang de mogelijkheid om **check in- check out** (CICO) in te zetten.

Leerlingen die op basis van data opvallen door mild probleemgedrag (3-5 incidenten per maand), kunnen worden versterkt in hun gedrag door specifieke werkpunten voor de leerling te formuleren en dagelijks met de leerling het gedrag te evalueren door middel van een *Check in/Check out* systeem. Vooral leerlingen waarbij de functie van gedrag het vragen van aandacht is, hebben baat bij CICO.

Bij het CICO systeem krijgen de leerlingen :

Dagelijks een “check-in” waarbij een reminder gegeven wordt van de gedragsverwachtingen

Meer actief en positief toezicht.

Meer en regelmatig positieve feedback gedurende de dag

Dagelijks aan het einde van de dag een “check-out” met een volwassene

Intensieve ondersteuning die geïndividualiseerd en multi-disciplinair is (school, ouders,) en voor een langere periode.

2.2. Zelfmanagement is op Marang tevens in te zetten als interventie op het gele niveau.

Bij zelfmanagement maakt het kind gebruik van zelfinstructie, gebruik van taal (zelspraak) om een gedrag of reeks gedragingen uit te lokken.

Een leerling die over zelfmanagement beschikt, is in staat:

-Het eigen probleemgedrag te herkennen

-Alternatief gedrag te bedenken

-Bekrachtiging/beloningen te herkennen waardoor het gedrag kan veranderen

Het is geschikt voor kinderen die steeds verteld moet worden

Wat ze moeten doen

Hoe ze het moeten doen

Wanneer ze het moeten doen

Wanneer ze iets niet moeten doen

Wat ze goed of fout doen

Zelfmanagement bestaat uit de volgende componenten:

Het eigen gedrag monitoren

Het eigen gedrag noteren

Het eigen gedrag evalueren

Het eigen gedrag bekrachtigen

2.3. Taakspel is een interventie op het gele niveau dat voor een gehele groep en de leerkracht wordt ingezet.

Wanneer in een groep veel onrustig en storend gedrag voorkomt en de leerkracht dit niet met het groene niveau van PBS weet te keren wordt taakspel ingezet op Marang. De leerkracht geeft net als bij PBS tijdens het spelen van taakspel

complimenten en de aandacht voor ongewenst gedrag wordt minimaal gehouden.

De verhouding complimenten versus correcties is 4:1 .

Door de 10 observaties die gekoppeld zijn aan taakspel wordt de leerkracht zich bewust van zijn /haar gedrag. Het positieve leerkrachtgedrag wordt benoemd zodat de leerkracht het bewust kan blijven inzetten, met de actiepunten gaat de leerkracht aan het oefenen. Bij de volgende observatie wordt opnieuw aan zowel de kracht- als actiepunten van de leerkracht aandacht besteed.

De bedoeling van de taakspel begeleiding is dat zowel de leerkracht als de groep aan het groene niveau van PBS weer voldoende zal hebben.

De beslissing dat taakspel wordt ingezet wordt in gezamenlijk overleg tussen directie en leerkracht genomen.

Op Marang kan de I.Ber deze interventie inzetten.

2.4. Als interventie op het **rode niveau** bestaat op Marang de mogelijkheid om de **supportgroepaanpak** van Sue Young in te zetten.

Bij de supportgroepaanpak wordt op een oplossingsgerichte manier pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas. Kinderen leren verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. Reageren op pesten op een oplossingsgerichte manier betekent dat de aandacht gevestigd wordt op hoe de situatie eruit zal zien als de kwestie is opgelost, dus op de gewenste toekomst.

In deze aanpak wordt een oplossingsgerichte supportgroep opgesteld voor een kind dat zich gepest voelt. Gedurende de hele interventie worden geen veronderstellingen gedaan over wat er gebeurd is, het woord pestkop, pesten of slachtoffer worden niet gebruikt. Degene die de interventie begeleidt voert alle gesprekken. Deze gespreksleider praat eerst met het kind dat het moeilijk heeft op school(eventueel met de ouders erbij) . Op basis van het eerste gesprek met het kind wordt een supportgroep opgesteld, bestaande uit kinderen die het het betreffende kind lastig maken en uit kinderen die juist als ondersteunend ervaren worden.

De eerste ontmoeting met de supportgroep heeft als doel de leden te laten weten dat hun hulp nodig is en om hen over te halen om de taak op zich te nemen iemand op school te steunen, zodat die medeleerling ook gelukkig is op school. Het grootste deel van deze ontmoeting wordt besteed aan het inventariseren en prijzen van hun voorstellen. Vanaf het begin wordt duidelijk gemaakt dat het doel van de groep is om de gespreksleider te helpen bij het gelukkiger maken van de leerling om wie het gaat. De meeste kinderen zijn bereid om volwassenen op school te assisteren , het is waarschijnlijk dat ze aan het verzoek willen voldoen. In het gesprek met de supportgroep wordt een plan gemaakt waarin ieder een rol heeft naar het kind dat het moeilijk heeft. De vervolggesprekken met het kind en met de supportgroep vinden steeds apart van elkaar plaats. In het gesprek met het kind wordt uitgezocht wat er beter gaat, het kind wordt gecompimenteerd voor de eigen rol die het daarin heeft gespeeld, iedere positieve verandering wordt versterkt. In het gesprek met de

supportgroep krijgt elk kind de gelegenheid te praten over wat hij of zij heeft gedaan en ieder groepslid krijgt zoveel mogelijk individueel complimenten daarvoor.

Het aantal gesprekken benodigde gesprekken bij deze aanpak ligt vaak rond de drie á vier.

Op Marang kan de I.Ber deze interventie inzetten.

Andere interventies op het **rode niveau** die op Marang in te zetten zijn, zijn de
2.5.emotiethermometer en een
2.6.individueel contract.

Beide instrumenten worden gebruikt voor individuele leerlingen.

De emotiethermometer wordt ingezet bij leerlingen die snel ontvlambaar gedrag laten zien. Op moment van boosheid herinneren we de leerling eraan dat hij kan kiezen voor een goede oplossing en de consequenties van een goede of verkeerde keuze. Vooraf aan een pauze of ander lastig moment herinneren het kind wat hij/zij kan doen als er iets gebeurt of als hij boos wordt. Bij het (na)bespreken van de boosheid, refereren aan de kleuren. (in welke kleur zit je nu?) en complimenteren voor goede oplossingen of kijken hoe hij de volgende keer met een goede oplossing met de situatie om kan gaan. Juist ook kleine successen worden benadrukt, bijv. als het kind niet zo heel erg boos is, maar wel de goede oplossingen heeft weten te gebruiken. Dat zijn mooie momenten om uit te bouwen. In overleg met het kind wordt bekeken wat handig is wat betreft de emotiethermometer, op tafel of toch minder zichtbaar in zijn laadje, of bij de juf zodat die hem erbij kan pakken..

In een individueel contract wordt een concrete , vaak kleine gedragsverwachting , beschreven. Het contract is in overleg met het kind, de ouders en de leerkracht opgesteld. Er is een voor het kind interessante beloning aan gekoppeld.

3.Samenwerken met ouders en met de zorg.

Bij de start van het PBS traject op Marang hebben we de ouders betrokken tijdens een algemene ouderavond. De ouders zijn geïnformeerd over wat PBS is en hoe we PBS op school vormgeven. Ook hebben de ouders ideeën opgedaan over PBS in de thuissituatie. Alle aanwezige ouders hebben voor hun eigen kind(eren) een complimenten kaartje gemaakt waarmee ze hun kind de volgende dag konden verrassen. In het tweede PBS jaar hebben we ouders opnieuw uitgenodigd voor een PBS avond om de ouders zo op de hoogte te brengen van het vervolg van PBS op de school van hun kinderen. De ouders hebben in een rollenspel zelf kunnen ervaren dat het toepassen van stop-loop-praat durf vraagt en hebben bemerkt dat het oefenen in lesjes een goede zaak is.

Op de site www.marang.nl is een knop “pbs” Hier is te lezen wat PBS inhoudt, waaruit bestaat een goed compliment, hoe leren we gedragsverwachtingen aan, een

voorbeeld is te zien van een lesje in goed gedrag.

In het begin van het schooljaar worden de ouders door de leerkracht uitgenodigd voor een individueel kennismakingsgesprek. De ouders zijn dan in de gelegenheid om kennis te maken met de nieuwe leerkracht van hun zoon of dochter en geven aan de leerkracht informatie over hun kind.

Op de eerste ouderavond van het schooljaar is het vooral de leerkracht die aan de ouders informatie geeft over het onderwijs, waaronder informatie over PBS.

De directeur bespreekt in een aanmeldingsgesprek met nieuwe ouders dat basisschool Marang met PBS werkt en wat dat inhoudt.

De medewerkers van Marang zijn zich bewust dat in gesprekken die zij voeren met ouders een positieve grondtoon van belang is. Net als naar de kinderen is het ook in de contacten met ouders van belang om de verhouding 4: 1 te hanteren, leerkrachten bekrachtigen ouders voor de belangstelling die zij tonen voor bijv. het bezoeken van de ouderavonden, voor het consequent oefenen met hun kind enz. Leerkrachten zorgen ervoor dat zij bij het bespreken van een probleem van het kind daarnaast zeker ook de positieve kanten van het kind benoemen naar de ouders. Leerkrachten spreken vertrouwen uit in het kind, ze laten merken door het benoemen van concrete, positieve voorbeelden naar de ouders dat ze in het kind geloven.

In de Marangflits wordt aandacht besteed aan het behalen van successen van de klas, als zij een smileykaart vol hebben. Tevens zien de ouders in de gang in de PBS lijst wanneer een klas een beloning voor gewenst gedrag heeft verdiend.

Tijdens de twee ouderavonden die tot nu toe aan PBS gewijd zijn hebben de ouders informatie over de bedoeling en werkwijze van PBS gekregen en hebben zij ook ideeën kunnen opdoen hoe zij hun kind kunnen belonen en bekrachtigen. Soms komt dit in individuele gesprekken tussen leerkracht en ouders nog uitgebreider aan de orde. Zo worden soms smileys mee naar huis gegeven aan de ouder om hun kind daarmee te belonen.

Bij groot probleemgedrag is een consequentie op Marang dat de ouders hiervan op de hoogte worden gebracht. In het contact dat leerkrachten dan met de ouders hebben is te merken dat ouders meer open staan voor zo'n gesprek als de ouders al hebben ervaren dat de leerkracht ook oog heeft voor de positieve aspecten van de leerling. Ook hier blijkt dat het benoemen van de positieve punten nodig is om goed het gesprek over het punt van zorg aan te kunnen gaan.

Op basisschool Marang zijn bij de leerlingbesprekingen altijd de ouders aanwezig, dit zorgt er voor dat interventies op geel en rood niveau in overleg met de ouders tot stand komen. Een leerlingbespreking kan worden opgeschaald naar een klein casus overleg (KCO), naast de ouders, leerkracht en I.Ber zijn dan tevens een jeugdarts en schoolmaatschappelijk werker aanwezig.